

התורה והמצוה
עלון בענייני מצוה הלכה מנהג
ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 10

יר"ט ראשון של פסח ה'תשפ"ה

יר"ט ראשון של פסח

וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לְכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻמָּתָם אֲתוֹ תִּגְ לִי לְדַרְתֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם תִּחְנַנְהוּ:

החג הראשון משלשת הרגלים הוא חג המצות בו יצאנו ממצרים. את היום הראשון של החג קבע הקב"ה בתורתו לזכרון של יציאת מצרים. עוד לפני שיוצאים ממצרים מצוה הקב"ה שיום זה - בו אנו יוצאים - יהיה לזכרון לדורות 'חגותם אתו חג לה'. זכרון על מה שהיה, כלומר: בפסח מצרים לא נצטוו לעשות חג, כי רק אחרי שיצאו ממצרים שייך לזכור שיצאו. מובן אם כן מפשט הכתוב כי הציורי 'לדרתיתכם חקת עולם תחנהו' וכן הפסוקים שאח"כ 'שבעת ימים מצות תאכלו וגו'', מתייחסים לא לפסח הראשון שעשו במצרים, אלא רק לפסחים שמכאן והלאה (ועי' ו' עזרא כאן בפרשה).

גם בפרשת קדש לי כל בכור מפורש והיה כי יביאך ... ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה. שם מבואר שבעת ימים תאכל מצות וביזם השביעי חג ליי. וכן כמעט בכל המקומות בהם מדובר על חג המצות, רואים בצורה ברורה כי עיקר חג המצות הוא עניין יציאת מצרים. אני כותב את הדברים כעת, יום ו' עש"ק שהוא גם ערב פסח החל בשב"ק. מסיבה זו אין עתותי בידי כרגע להאריך בכתובה. עוד נעסוק בעניין זה א"ה בעלונים הבאים. עם קצת שימת לב ניתן לדייק בפסוקים בהם נלמד על חג המצות, ולהבין את הטעם מדוע כתב הקב"ה בתורתו במקום אחד בסגנון כזה, ובמקום אחר בסגנון אחר. ומדובר כמובן על פשט הפסוקים.

עכ"פ, עניינו של החג הוא יציאת מצרים (יש לשים לב שגם שאר המועדים הם זכר ליציאת מצרים, וכן עוד מצוות רבות בתורה הם זכר ליציאת מצרים. בפסח הכל סובב סביב עניין יציאת מצרים). מצוות מיוחדות נצטוונו בלילו הראשון של חג המצות: קרבן פסח, אכילת מצה, אכילת מרור, וכמובן סיפור יציאת מצרים הקיים בכל הלילה הזה. לאחר היום הראשון של פסח, שהוא העיקר באים ימי חול המועד, ואחריהם מגיע יר"ט נוסף, הוא שביעי של פסח. מובן לכל אחד שח עניינם של ימי חול המועד? כמובן, המשך עניין יציאת מצרים. משום מה, יש הסבורים שקריעת ים סוף (שאכן באמת היתה בשביעי של פסח), זהו יר"ט בפני עצמו לזכר קריעת ים סוף. אך באמת אין בתורה אזכור מיוחד ליר"ט של קריעת ים סוף. שבעת ימים תאכל עליו מצות נאמר על קרבן פסח הקרב ב"ד ונאכל בליל ט"ו. כמובן ש'דבר בעצו מה טוב', ולכן עיקר העניין בו עוסקים פיוטי שביעי של פסח, הוא עניין קריעת ים סוף, אך קריעת ים סוף היא חלק מיציאת מצרים. עיקרו של חג המצות הוא היום הראשון של החג. יתכן שלקראת סיום החג מרגישים איזה שהוא צורך לנסות "לתפוס" משהו, ומנסים למצא איזו משמעות לסיומו של החג. אין כל פסול בהרגשה זו. אדרבה! אך מלכתחילה ודאי צריכים לדעת ולחדד כי עיקר חג המצות הוא היום הראשון. אגב, לפי פשט המקרא, המצוה היא להיות בביהמ"ק ביר"ט ראשון, עד בוקרו של יום ב'. את שביעי של פסח יתכן שרבים חגגו בדרך.

לעת עתה, עדיין אין לנו אפשרות לקיים את המצוה החשובה של הקרבת קרבן פסח, אך כל הסימנים מראים שאנו קרובים לכך, ואין הדבר תלוי אלא בנו. בעז"ה יבא היום ונזכה לכך (אולי אפילו בפסח שני הבעל"ט, כפי ששנו רבותינו בתוספתא 'ניתן להן רשות לבנות וכו' ע"ש). בינתיים אנו יכולים לקיים רק 'ונשלמה פרים שפתינו'.

בהמשך בעז"ה נדבר על אופן קיום שלשת הרגלים בכמה שלבים: בזמן שבית המקדש קיים (ועוד לפני כן, לגבי שילה ונוב וגבעון, יש עוד להאריך), לאחר חרבן בית המקדש, התפתחות נוספת בגלות, קרוב לזמן בניין בית המקדש שיבב"א, ולאחר שיבנה בב"א.

ליל הסדר אמיתי וטבעי
ללא חיקויים

נקודה שראוי לתת לב אליה: בדורנו ב"ה מתרבים בעלי תשובה, ופעולות רבות נעשות על ידי מזכי הרבים למיניהם לסייע להם לקיים את מצוות ה' כראוי. בבתים רבים לא זכו ההורים לראות ממש כיצד מתקיים ליל הסדר, ואף אם משתתפים בשיעור תורני זה או אחר (וב"ה, אין כמעט יישוב אחד בארה"ק שאין בו שיעורים כאלה), לא תמיד הם תופסים ממש את כל ההוראות. בנוסף, רבים מאלה שנוססה בהם הרוח לקרבת אל דת האמת, קשה להם לחזור בתשובה בעצמם, ומסתפקים בכך ששולחים את ילדיהם לחינוך תורני. מסיבה זו, ברבים ממוסדות החינוך מסוג זה נהוג לערוך עם הילדים בכיתה "ליל הסדר" מספר ימים לפני פסח. בצורה כזו, הילד שכבר למד את ההלכות חווה אותן בפועל, הדברים נחקקים בלבו וכך יכול ללמד את הוריו שלא זכו לזה. אגב, יש מקומות שעורכים "סדר מקדים" כזה גם למבוגרים. הכל כדי שיגיעו מוכנים ממש לליל הסדר.

כנראה שיש גננות שהרעיון הנזכר מצא חן בעיניהן, והחליטו לעשותו גם במוסדות חינוך רגילים שאינם זקוקים לזה. וכך, מספר ימים לפני פסח נערך לילדים מעין סדר קטן, עם מעט משירי ליל הסדר, ארבע כוסות, ועוד. בשביל הילדים, ליל הסדר אמור להיות לילה השייך אך ורק למשפחה. לא יתכן לעשות "הצגה" ואימונים לפני זה, בפרט לא לילדים בגיל הרך שמקבלים את זה כליל הסדר אמיתי. אגב, לפני כמה שנים שוחחתי על כך עם כמה אברכים. חלקם הסכימו עמי וחלקם לא. אחד האברכים טען טענה נגדית: הוא סיפר

שהילד שלו הקטן חזר הביתה וסיפר בהתלהבות על "ליל הסדר" שהם עשו בגן, בין השאר סיפר גם על האפיקומן שהחביאו או שגנבו וכו'. למעשה, בחיל הסדר שבבית, הילד לא נשאר ער עד אכילת האפיקומן (מדובר בילד כבן 3-4. בגיל הזה לא תמיד הם מסוגלים להשאר ער עד סוף הסדר), אבל הוא לא התאכזב בכלל, כי היה לו כבר בקייטנה שבגן את האפיקומן. אמרתי לאותו אברך שזו בדיוק הטענה שלי נגד המשחק הזה! ילד לא אמור למצוא "תחליף" לאפיקומן או לשאר מצוות ליל הסדר. הלה בשום אופן לא הצליח להביא את טענתי.

בעיה דומה קיימת ברמה מסויימת גם בטקסי "קבלת שבת" המתקיימים בגני הילדים. איני יודע לשם מה המציאו את הטקס הזה, אך כנראה אחרי שזה כבר קיים קשה לעקור את זה. לכל הפחות צריך לשים לב לא לתת לזה משקל גדול מדי. יש גנים בהם לא קוראים לזה "קבלת שבת", אלא "הכנה לשבת" או משהו דומה.

אגב, נראה שבבתים רבים עושים הרבה עסק סביב האפיקומן. איני יודע מתי התחדש מנהג "גניבת" האפיקומן. אין זה משנה כלל אם המקור לכך הוא 'חוטפין מצה' (בפשטות לא נראה שזה הפירוש, אך אכמ"ל). לפני מספר שנים קראתי בחיבור מסויים שכתב בצורה די חריפה נגד גנבת האפיקומן. בראש ובראשונה הוא כותב שאין זה מנהג ישן, אח"כ מתייחס לבעיה להרגיל את הילדים למושג 'גנבה', בסופו של דבר הוא אפילו מציע לתת לילדים פרס על כך שלא גנבו (באמת לא הבנתי מדוע ילד צריך לדעת שאצל השכנים עושים 'מעשה גנבה', והא כאילו הצדיק שלא עושה זאת ומקבל על כך פרס).

ברור שבכל הבתים בהם נהוגה הנהגת גנבת האפיקומן והשבתו, הילדים נהנים ממנה מאד, והדבר מוסיף להם הרבה מאד לחוויה של ליל הסדר. יש המתנגדים לעצם המושג 'גנבה' אצל ילדים. טענה נכונה, אך לא חייבים לקרא לזה 'גנבה'. יש בתים בהם עושים זאת באופן אחר שאינו מזכיר כלל עניין גנבה. יש גם בתים בהם כלל אין עושים עסק סביב האפיקומן. אין כל קדושה במנהגים מסוג זה, אך ברור שבלייל מהסדר יש לעשות הכל כדי להנעים לילדים את האווירה.

עם זאת, יש לשים לב לכך שלא לתת לילדים את ההגשה כאילו האפיקומן הוא הדבר היחיד בלילה הזה, ולא לתת להם להרגיש שהפסידו את כל הלילה אם לא הצליחו להשאר ערים עד אכילת האפיקומן. רוב כלל הילדים כן מצליחים להשאר ערים עד סוף הסדר, אך אצל ילדים בני שלוש או ארבע, יתכן שירדמו קודם. כדי לפתור את הבעיה שהזכרתי לעיל בדבריו של אותו אברך, אפשר פשוט לעשות עם הילדים הרבה עסק סביב כל מצוות הלילה.

להערות והארות בעניין העלון:

יחזנת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com.

לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אוטוריין' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אוטוריין מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') בשב"ק פרשת צו-ער"פ החל בשב"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:20. שחרית: 7:00 (סיום התפילה: לא יאוחר מ-8:45). בין מנחה לערבית מוצש"ק: שיעור-פירוש ההגדה.

זמני התפלות לחג המצות הבעל"ט

ערבית ליל י"ט וכן במוצאי י"ט: 7:30. שחרית: 8:30 (יתכן איחור). מנחה: 6:30. שחרית בחוה"מ: 8:00. מנחה: 6:55

חול המועד: שחרית: 8:00. מנחה וערבית: בימי חול המועד: 6:55

שמחת חג לבני הקהילה: פרטים יבאו אי"ה

בימי חג הפסח: בכל יום לאחר התפלה שיעור על העניין קריאת התורה של אותו יום

זכר לעליה לרגל: אי"ה ביום ד' ד' דפסח (ג' דחוה"מ). יציאה מחצר בית הכנסת אי"ה בשעה 4:40 לפנות בקר. דמי

השתתפות: 20 ₪. להרשמה: 0527167567

הודעה משמחת לעולים לרגל

מניין עם הנחת תפלין בימי חול המועד פסח הבעל"ט, בבית מדרש של אחת הישיבות הסמוכות לכותל, (כ2 דקות הליכה)

תפילה כותיקין. לפרטים נוספים: 0534132408 0533152441